

POSUDEK NA DIPLOMOVOU PRÁCI

PAVLA TROJANA

ČEŠI A BĚLEHRAD 1918–1939

Diplomová práce Pavla Trojana se věnuje tématu, které se po dlouhá léta nabízelo ke zpracování – osudům české menšiny v meziválečném Bělehradě – již proto, že dosavadní literatura je vedle několika zmínek v syntetických dílech pojednávajících o vztazích Čechů a Jihoslovanů (z nejnovějších kapitola *Češi a Srbsko* v kolektivní práci *Dějiny Srbska*, s. 581-593) více než skrovná. Jediný badatel, který se v současnosti v České republice systematicky věnuje české menšině v zahraničí, brněnský profesor Jaroslav Vaculík, se navíc téměř výhradně orientuje na Čechy z Volyně.

I jinak měl diplomant velmi ztíženou úlohu: archivy českých spolků v Bělehradě byly zničeny hned několikrát – za první světové války během rakousko-uherské okupace města poprvé, podruhé na jaře roku 1941, kdy z obavy před Němci spálili Češi archiv sami, do třetice k zániku důležitých pramenů docházelo v poválečných letech kvůli nezájmu a lhostejnosti některých potomků Čechů, k čemuž přistupuje i ten fakt, že Československá obec v Bělehradě – zásadní instituce české menšiny v Bělehradě s nejdelsí tradicí – byla v 60. letech minulého století zrušena. Zničeny byly rovněž předválečné fondy srbské Národní knihovny a slovanského semináře Bělehradské univerzity. Jako příklad lze uvést výroční zprávy Československé obce v Bělehradu: z osmnácti se dochovaly pouze 2 (slovy dvě) (1927-1928 a 1937-1938), a to ještě pouze ve fotokopiích. Třebaže větší část knihovny Československé obce v Bělehradu byla po jejím zániku přesunuta do Bele Crkve, žádný materiál, který by bylo možné vytěžit k tomuto tématu, se nenalézá ani tam. Pro zkoumání období před 1. světovou válkou jsou (patrně) jedinečné vzpomínkové knihy Zdeňka Raušara (*Vzpomínky na Srbsko z let 1884-1897 a naše krajany v něm* a *Deset let činnosti českého zábavního spolku „Lumír“ v Srbském Bělehradě*), ale v pražských knihovnách jsou jejich exempláře nezvěstné a další výtisky uváděné v inventáři Raušarovy pozůstalosti v LA PNP jsou – vzhledem k nedokončenému stěhování a dalším obtížím této jedinečné instituce – již několik let nedostupné. A takto by bylo možné pokračovat...

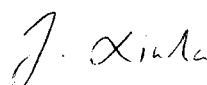
Výchozí situace je tedy pro každého badatele už předem nesmírně ztížena. Pavel Trojan se rozhodl proto využít maximum dnes dostupným zdrojů: z archivních jde především o archivy České národní banky, který obvykle historici zdaleka obcházejí, a archiv Ministerstva zahraničních věcí v Praze, jež doplnil některými spíše ojedinělými studii, které se bělehradskými Čechy zabývají. Nejvýznamnější kladem práce je zpracování zatím nepublikovaných materiálů Vuka Petroviće i vlastní sběr pramenů přímo v Bělehradě, jež jsou využity především v obsáhlé čtvrté kapitole. Přínos diplomové práce ale vidím nejen ve shromážděném materiálu, který je v práci přehledně podán, ale i v přílohách (na prvním místě videomateriál) – už jen proto, že dva z pamětníků dnes již bohužel nežijí a předložené dokumenty se tak staly jedinečným a patrně i jediným záznamem a rozhovorem s nimi. Sám autor si je přitom vědom toho, že v rámci tohoto tématu existují i další směry, kterými by se příští bádání mělo věnovat, a navrhuje jich základní body (s. 6).

Několik následujících poznámek tak může spíše jen korigovat text předkládané práce než doplnit celkový obraz o české menšině meziválečného Bělehradu. *Československo-jihoslovenská liga/Jihoslovensko-československá liga*, třebaže na konkrétní činnost Čechů v Bělehradě neměla prakticky žádný vliv, jak správně diplomant připomíná, existovala krátce i po 2. světové válce – až do roku 1948 pod změněným názvem *Československo-jihoslovenská společnost pro kulturní a hospodářské styky*, třebaže její poválečná činnost byla ve srovnání s předválečným obdobím nicotná a doklady o jejím působení v Bělehradě se nedochovaly nebo nebyly zatím objeveny. Pro informaci uvádím, že jediný v současnosti známý zlomek písemností této organizace v ČR je podle archivních karet tzv. Národního archivního dědictví fond Československé-jihoslovenské ligy v Olomouci (1 uspořádaný karton, ve skutečnosti bez inventáře a neuspořádaný). V seznamu zkratk chybí vysvětlení zkratk RZSK a NDZIZKJ. Diplomant záměrně překračuje hranice vymezené zadáním diplomové práce, především směrem před rok 1918, nikoliv však ke škodě práce; vysvětlit fungování a existenci českých spolků a Čechů v Bělehradě bez takto pojatého exkurzu opravdu nelze, jak je v práci připomenuto. Přesto bych se vyvaroval formulace, že „mi to připadalo nejzajímavější“ (s. 6, v případě vývoje bělehradského Sokola před rokem 1918), stejně jako občasným zjednodušením v úvodních kapitolách (např. působení Čechů a Srbů v jednom vojsku při pokusech zastavit osmanskou expanzi, s. 8). Diplomantova tendence podat působení Čechů v meziválečném Bělehradě jako „příběh“ (nikoliv ke škodě věci, viz osudy tři českých rodin) místy vede k omezování patřičných odkazů v poznámkovém aparátu. Tyto poznámky

ovšem nikterak nesnižují přínos předkládané práce – takto vlastně prvního pokusu o monografii na dané téma; práce je přehledná a vybavena všemi náležitostmi, jež jsou pro práci tohoto typu vyžadovány – vedle poznámkového aparátu i seznamy pramenů a literatury, použitých zkratk a příloh.

Diplomová práce Pavla Trojana tak splňuje nejen všechny požadavky na diplomovou práci, ale ve své části dokumentární představuje i výrazný přínos k poznání činnosti Čechů mimo matečnickou zemi a jako takové se k ní jistě bude vracet každý seriózní badatel na tomto poli. Proto mohu s radostí tuto práci doporučit jako podklad k získání akademického gradu magistra.

V Bělehradě, 2. září 2009

PhDr. Jaromír Linda, PhD.

docent českého jazyka a literatury

Filologická fakulta Univerzity Bělehrad